

Fatma YAŐAR EKİCİ¹

**AİLE ÖZELLİKLERİ İLE OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN
ÇOCUKLARIN PROBLEM DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ²**

Özet

Bu araştırmanın amacı, aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Avcılar, Beylikdüzü, Eyüp, Güngören, Bakırköy ilçelerinden rastlantısal örnekleme modeliyle seçilmiş 7 devlet ve 5 özel olmak üzere toplam 12 okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 295 çocuk ve ailesi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Aile Bilgi Formu” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği”nde (Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS-2)) yer alan "Problem Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, Merrell tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Özbey tarafından yapılmıştır. Problem Davranış Ölçeği *Dışa Yönelim, İçe Yönelim, Antisosyal ve Ben Merkezci* olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonunda Őu sonuçlara ulaşılmıştır: Okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları ile çocukların anaokuluna devam etme süresi, yaşı; annenin yaşı, mesleği, çalışma durumu; babanın eğitim durumu, mesleği, çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu ve ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bundan farklı olarak okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları ile çocuğun cinsiyeti ve annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Aile, Okul Öncesi Eğitim, Problem Davranış

¹ Yrd. Doç. Dr. Fatma YAŐAR EKİCİ, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü. fatma.ekici@izu.edu.tr

² Bu makale, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi tarafından düzenlenen I. Disiplinlerarası Kadın ve Çocuk Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY CHARACTERISTICS AND PROBLEM BEHAVIOURS OF THE CHILDREN THAT ATTENDING PRE-SCHOOL EDUCATION

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between family characteristics and problem behaviours of the children that attending pre-school education. The research was conducted in the “İlişkisel Tarama” model. The sample consisted of 5-6-year age-group 295 children going to 7 public and 5 private preschool institutions (totally 12 preschool institutions) in Beylikdüzü, Avcılar, Bakırköy, Güngören ve Eyüp districts of Istanbul and their families that are selected by the random sampling model. The tool that are used for data collection were “Family Information Form” and “Problem Behaviour Scale” that is a part of the Preschool and Kindergarten Behaviours Scales (PKBS-2). It is developed by Merrell. Adaptation to Turkish and validity-reliability studies are made by Özbey. Turkish form of the "Problem Behaviour Scale" consists of 4 factors: *Externalizing Problems, Internalizing Problems, Antisocial and Self-Centered*. In the analysis of the data, SPSS package program was applied. At the end of the research it is found that there is no significant relationship between problem behaviours of the children that attending pre-school education and time to the preliminary school, child's age, age, occupation, work status of mother; educational status, occupation, work status of the father; economic state of the family, number of children in family. But, there is a significant relation between problem behaviours of the children that attending pre-school education and the sexuality of the child and aducational status of mother.

Key words: Family, Pre-school Education, Problem Behaviour.

Giriş

Okulöncesi dönem, çocuğun içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir (Bilir ve Bal, 1989,56–74). Çocuk, hayatının ilk yıllarında davranış biçimini çevresini gözlemleyerek ve onları taklit ederek kazanır. Bu nedenle çocuğa yöneltilen davranış onun sosyal uyumunda önemli bir role sahiptir. Çocuğun sağlıklı bir uyum sürecinde olabilmesi için olumlu çevreyi yaratmak, güven veren, anlayışlı, sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde kalabilir. Bu durum çocukta bir süre sonra çevresiyle uyum sorunları yaşamamasın sebep olabilir (Yavuzer, 2008, s.229). Yaşanan bu uyum sorunları da kalıcı davranış problemlerine neden olabilir.

Problem davranışlar, çocukların sergilediği karmaşık bir davranışsal ve duygusal sorunlar grubu için kullanılan bir terimdir. Birçok kaynakta, davranış sorunları, davranış bozuklukları başlığı altında rastlanır (Budak,2000, s,192).

Yavuzer’e göre (2003, s.228) davranış sorunları gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal düzeyde görülen bozukluklardır.

Kızıldağ'a göre (2003) davranış problemleri çocuk ve ergenlerin kendileri için çok karmaşık ya da korku verici olan bir duygu ya da ihtiyaçlarını anne ve babasına aktarabilmek için seçtikleri alışılmadık yollardır.

Yavuzer'e göre (1999) problemlili çocukların tanımlanmasında öncelikle davranışları bakımından normal olan çocuklarla sapan davranış örnekleri ve bozukluğu gösteren çocukları ayırt etmek gerekir. Bu hususu dikkate alarak Yavuzer; çocuk ve gencin davranışının normal mi yoksa davranış bozukluğunu olduğunun belirlenmesi için bazı ölçütler ortaya atmıştır. Bunlar: yaşa uygunluk, sapan davranışların yoğunluğu, süreklilik, cinsel rol beklentisi, kültürel faktörler şeklinde özetlenebilir.

Problem Davranışların Sınıflandırılması

Problem davranışlar genel olarak içe yönelim (internalizing) problem davranışlar ve dışa yönelim (externalizing) problem davranışlar şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Dışa yönelim davranış problemleri, zayıf özdenetimin bir parçası olarak saldırganlık, antisosyal davranışlar ve aşırı hareketlilik olarak kendisini göstermektedir (Merrell, 2001, s.2).

Saldırganlık: Şahin (2004, s.10)'e göre saldırganlık; çocuğun başkalarına, hayvanlara ve nesnelere niyetli bir şekilde fiziksel zarar verme şeklinde ortaya koyduğu davranış biçimidir. Bir başka tanıma göre çocuklar arasında görülen saldırganlık; çocuğun olumsuz duyguları ile baş edemeyip davranışa dönüştürerek çevresine ve kendisine az ya da çok zarar verme halidir ve çocuklarda saldırganlık kendini kırıp dökücülük veya öfke nöbetleri olarak gösterir (Aydın, 2004, s.94).

Saldırgan çocuklar arkadaşları ile sürekli çekişme halindedir. İlişkileri gergin ve sürtüşmelidir. Arkadaşlık ilişkilerini hep kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışırlar. Öfkelerini yenemez, hep kendini haklı çıkarma eğiliminde olurlar. Aksi durum ortaya çıktığında hırçın davranışlar sergileyerek arkadaş gruplarından dışa itilmeye başlarlar. Bu da saldırgan çocuğun daha da kavgacı ve hırçın olmasına sebep olur. Bu çocukların büyükleri ile geçinmesi de zordur. Anne babaya ya da öğretmenlerine kaşı gelme eğilimindedir. Tepkileri çoğu zaman ölçsüz ve orantısızdır. (Yörükoğlu, 2002, s.14)

Saldırganlığın nedenleri üç grupta inceleyebilir: İlk gruptaki Freud ve Lorenz gibi bilim adamları saldırganlığın doğuştan geldiğini ve biyolojik temelli olduğunu ileri sürmüşlerdir. İkinci gruptaki M.Mead, Bandura, Berkovitz, Watson ve Skinner gibi davranışçı ekolden gelen araştırmacılar çevrenin saldırganlık üzerindeki etkisinin önemini vurgulamışlardır. Üçüncü gruptaki E.Fromm ve B. Russell gibi araştırmacılar, her iki görüşü de belli oranlarda kabul etmişlerdir (Ankay, 1992, s.142).

Saldırganlığın ortaya çıkmasında temel görüşler ele alındığında; organik beyin sendromları, kafa travmaları, hamilelik sırasında annenin kullandığı ilaçlar biyolojik sebepler arasında görülebilir. Teoriler saldırganlık nedeni olarak çevre faktörünün ağır bastığını vurgulamaktadır (Ankay, 1992, s.153). Çevresel faktörler olarak da düzensiz aile ortamı, anne baba tutumları, anne baba ilişkileri ve toplumsal riskler sayılabilir. Anne babanın çocuğun saldırgan davranışlara karşılık baskıcı, otoriter tutumu, çocuktaki kavgacı davranışın daha çok yerleşmesine neden olur (Aydın, 2004, s.95).

Saldırganlığa eşlik eden en önemli duygulardan biri öfkedir. Saldırganlığın dışavurum şeklinin öfke olduğu belirtilmektedir (Şahin, 2004, s.31). Öfke açıkça ve doğrudan gözlenebilen

sözel ve davranışsal belirtiler yoluyla gösterilebileceği gibi, yine davranışsal ya da sözel olarak, doğrudan olmayan yollarla da ifade edilebilir. Tokat atma, tekme atma, vurma, yüksek sesle konuşma, küfür etme ya da tehdit etme, aşırı eleştirel olma, hata arama, tartışmacı ve saldırgan bir tavır içinde olma, isim takma, suçlama, alay etme, dedikodu yapma, şüphecilik, önyargıyla yaklaşma, öfke nöbetleri geçirme gibi açıkça, kişinin başkalarını incitmeyi ya da çevreye zarar vermeyi istediğini gösteren sözel ve fiziksel tacizler genellikle öfkenin doğrudan görülebilen belirti ve işaretleri olarak tanımlanabilmektedir (Soykan, 2003, s.20).

Antisosyal davranışlar: Antisosyal davranış, bir toplumun kural ve yasalarının ve başkalarının haklarının ihlalini içeren bir davranış biçimi anlamına gelen tanımlayıcı bir terimdir. Kendi türüne yönelik zarar verici davranışların önemli bir tanı kriteri olduğu antisosyal kişilerde duyarsızlık, zayıf engellenme toleransı, dürtüsellik, deneyimlerden ders almama, şiddet eğilimi temel belirtilerdir. Toplumda oldukça yaygın olan bu rahatsızlık erkeklerde %3, kadınlarda %1 oranında görülmektedir (Lahey, Loeber, 1997, s.245; Moffitt, Caspi, 2002, s. 360)

Çocuklukta başlayan yıkıcı davranış bozuklukları (karşıt gelme-karşı olma bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, davranım bozukluğu) erişkinlikte yüksek olasılıkla antisosyal davranışlar olarak devam etmektedir (Steiner, Karnik, 2005, s.3441).

İçe yönelim problem davranışlar ise; içe kapanıklık (utangaçlık), bedensel şikâyetler ve kaygı, korku, tedirginlik, bunalma gibi anksiyöz davranışları kapsamaktadır.

Rothbarth ve arkadaşları (2001, s.1406) utangaçlığı, sosyal durumlara yaklaşma hızının ve rahatsızlığı belirtme hızının yavaş olması şeklinde açıklamışlardır. Utangaçlık diğer heyecanlar gibi eşya karşısında değil bir veya birkaç kişi karşısında oluşur. Ama utangaçlıktan bahsedebilmek için sadece kişilerin bulunması yeterli olmayıp kişilerin o kişiye dikkat eder durumda olmaları gerekir (Akt: Gövsa, 1998, s.46).

Utangaçlığın nedenleri konusunda çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalarda özellikle anne-baba ve çocuk etkileşiminin önemli olduğu belirtilmektedir. Otoriter anne-baba eğitimi, çocuğa değer vermeme, ona ailenin bir bireyi gibi davranmama, sürekli azarlama, aşırı koruyup kollama, inisiyatif kullanmasına izin verilmeyen, yetersiz ya da beceriksiz olduğu kendilerine hissettirilen çocuklar, ilerideki yaşamlarında utangaç, çekingen, ürkek, kendi başlarına karar veremeyen, sosyal ilişkiler kurmakta zorluk çeken yetişkinler olabilir. Aşırı utangaçlık duygularıyla büyüyen çocuk, başkaları karşısında utanma duygusundan kendini kurtaramamaktadır (Kırkıncıoğlu, 2003, s.121).

Kaygı (anxiete), tanımlanması zor bir korku ve endişe duygusudur. Kaygı, üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, sonucunu bilememe ve yargılanma gibi heyecanların birini veya çoğunu içerebilir (Cüceloğlu, 1998, s.277).

Sullivan'a göre kaygının nedenleri başında çocuğun yetişmesinde etkili olan kişiler vardır. Bulaşıcı olan kaygı anneden çocuğa empati yolu ile geçer. Hatalı tutumlar, tutarsızlık çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimleri, cezaya eşlik eden itici anne baba tutumları çocukta kaygının oluşmasına neden olur (Yanbastı, 1996, s.127).

Kaygının diğer duygular gibi zaman zaman yaşanması doğaldır. Ancak çocukta, yetişkinde günlük normal yaşamı olumsuz etkileyip, onu başarısızlığa, içe kapanmaya, gerilemeye, tepki geliştirmeye, hırçınlığa, korkulu rüyalara, altını ıslatmaya, dışkı kaçırmaya, baş ve karın ağrılarına, bulantı, kusma, bağırsak düzensizliğine itiyorsa tedavi edilmesi gerekir.

Kaygının fizyolojik belirtileri, nefes darlığı, terleme, düzensiz nefes alış veriş, gerginlik, kalp çarpıntısı, ani sinirlenme, bel ağrısı, titreme, sürekli yorgunluk, kas gerginliği, baş ve mide ağrısı, bağırsak bozuklukları gibi bedensel şikâyetler olarak kendini gösterir (Kırkıncıoğlu, 2003, s.116).

Problem Davranışlara Neden Olan Faktörler

Her davranışın bir nedeni ve bir amacı vardır. Birey davranışını bireysel, bedensel, ruhsal ve sosyal yaşamında bir denge sağlamak için yapar. Dışarıdan bakıldığında anlamsız, bozuk sayılabilen bir davranış, bireyin kendisi için anlamsız olarak görülmeyebilir. Çünkü bireyi bu şekilde davranmaya zorlayan bazı nedenler vardır (Çağlar, 1981, s.20).

Çocuklarda görülen davranış problemlerine neden olan faktörleri ailesel, biyolojik ve psiko-sosyal faktörler olarak üç grupta toplamak mümkündür.

Çocuklarda davranış problemlerine neden olan etkenlerden en önemlisi çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailedir. Aile içerisinde ebeveynin çocukla olan etkileşimi çocuğun ileriki yaşamında olumlu ya da olumsuz izler bırakmaktadır. Bu izlerin olumlu olabilmesinde öncelikle anne ve baba tutumlarının, eşler arası ilişkilerin ve ebeveynin çocukla iletişiminin sağlıklı olması önem taşımaktadır (Efe, 2005, s.19; Öksüz, 2002, s.155).

Cirhinlioğlu (2001)'na göre; ailenin içinde bulunduğu sosyal sınıf ve ekonomik durumu, uyumsuz çevre, ailenin olumlu ya da olumsuz model olması ve tutumu, geniş aile yapısı, aile bireylerinde psikolojik bozukluk, aile içi çatışmalar, boşanma çocukta davranış problemlerine neden olan ailesel faktörler arasında gösterilebilir.

Çocuğun cinsiyeti, parçalanmış ya da tam aileye sahip olma durumu, tek ebeveynle yaşama durumunda diğer ebeveynle olan ilişkiler, ailede yaşayan diğer bireyler çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde etken olan aileye ilişkin faktörlerdir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s.15; Brodeski ve Hembrough, 2007, s.18).

Şehirli (2007)'nin aktardığına göre; doğum öncesi komplikasyonlar, organik bozukluklar, duygusal ve sosyal yetersizlikler, düşük zekâ düzeyi, dikkat sorunları, çocukların kendileri hakkındaki olumsuz duyguları, karakter özellikleri ve fiziksel engelleri çocukta davranış problemlerine neden olan biyolojik faktörler arasında gösterilebilir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma kapsamında ele alınan aile özellikleri; çocuğun yaşı, cinsiyeti, anaokuluna devam etme süresi, annenin yaşı, eğitim durumu, mesleği ve çalışma durumu, babanın yaşı, eğitim durumu, mesleği ve çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu ve ailedeki çocuk sayısıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel

tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005).

Evren ve örneklem

Araştırma evrenini, İstanbul ilinde yer alan devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan 5-6 yaş grubu çocuklar ve aileleri oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul ilinin Avcılar, Beylikdüzü, Eyüp, Güngören, Bakırköy ilçelerinden rastlantısal örnekleme modeliyle seçilmiş 7 devlet (Avcılar Ali Karay İ.Ö.O. Anasınıfı, Avcılar Şehit Beşir Balcıoğlu İ.Ö.O. Anasınıfı, Avcılar Mustafa Kemal Paşa İ.Ö.O. Anasınıfı, Avcılar Mehmetçik İ.Ö.O. Anasınıfı, Avcılar Firuzköy İ.Ö.O. Anasınıfı, Avcılar Mehmet Gesoğlu İ.Ö.O. Anasınıfı, Beylikdüzü Pınarkule İ.Ö.O. Anasınıfı) ve 5 özel (Eyüp Şiringüller Anaokulu, Beylikdüzü Mavi Rüya Anaokulu, Bakırköy Aydoğdu Anaokulu, Beylikdüzü Gülfidan Anaokulu, Güngören Beyaz Ana Anaokulu) olmak üzere toplam 12 okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 295 çocuk ve ailesi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranış düzeylerini ölçmek amacıyla; “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği”nde (Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS-2)) yer alan "Problem Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Aile özelliklerini belirlemek için ise Aile Bilgi Formu kullanılmıştır.

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği”nde (Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS-2)) yer alan "Problem Davranış Ölçeği: PKBS-2, okul öncesi dönemde 3-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla 1994 yılında Kenneth W.Merrell tarafından geliştirilmiş; 2003 yılında ölçek tekrar gözden geçirilerek 3-6 yaş arası toplam 3,317 çocuk ile norm çalışması yapılmıştır. Ölçekte toplam 76 madde bulunmakta ve maddeler “ Hiç, Bazen, Sıklıkla, Nadiren” seçeneklerini içeren Likert tipi dördümlü derecelendirme ile ölçülmektedir. Ölçeği uygulama süresi 10-12 dk. arasında değişmektedir. Ölçeğin İngilizce formunda iç tutarlılık kat sayısı Sosyal Beceri ve Problem Davranış ölçekleri için .90 ve .97 ; her iki ölçeğin alt boyutlarında ise .81 ve .95 dir. PKBS-2, öğretmenler, yardımcı öğretmenler, aileler, sosyal hizmet uzmanları tarafından rahatlıkla kullanılabilir (Özbey, 2009, s.99).

PKBS-2, “Sosyal Beceri” ve “Problem Davranış Ölçeği” olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşmaktadır (Özbey, 2009, s.99). Bu çalışmada çocukların problem davranış düzeylerini ölçme söz konusu olduğundan ölçeğin "Problem Davranış Ölçeği" kısmı kullanılmıştır.

Problem Davranış Ölçeği; “İçe Yönelim Problem Davranışlar ve Dışa Yönelim Problem Davranışlar” olmak üzere iki alt ölçeğe sahiptir. Problem Davranış Ölçeğinde toplam 42 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınan puanın düşük olması problem davranışlar açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.

a.Dışa Yönelim Problem Davranışlar (Externalizing Problems): İçe Yönelim Problem Davranış Alt Ölçeğinde 27 madde bulunmaktadır. Maddeler kontrol altına alınamayan ve dışa yansıyan,

yerinde duramama, başkalarına ve eşyalara zarar verme, dikkatini toplamakta zorlanma gibi spesifik problem davranışları içermektedir.

b.İçe Yönelim Problem Davranışlar (Internalizing Problems): İçe Yönelim Problem Davranış Alt Ölçeği, kontrol edilemeyen duygusal ve davranışsal problemlerin tanımlandığı 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin tanımladığı duygusal ve davranışsal problemlerin etki alanı içe yöneliktir. Korku dolu olma, aşırı duygusal olma, endişeli olma gibi davranışlar içe yönelik davranışlardan bazılarıdır.

Problem Davranış Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları esnasında yapılan faktör döndürme ve faktör analizi sonucunda orijinal formdan 15 madde çıkarılmıştır. Bu haliyle Türkçe form, "16 maddeden oluşan Dışa Yönelim, 5 maddeden oluşan İçe Yönelim, 3 maddeden oluşan Anti-sosyal ve 3 maddeden oluşan Ben Merkezci" olmak üzere toplam 27 maddelik dört faktörden oluşmaktadır. Birinci faktör için yapı güvenirligi .96, açıklanan varyans .62; ikinci faktör için yapı güvenirligi .90, açıklanan varyans .65, üçüncü faktör için yapı güvenirligi .89, açıklanan varyans .73, dördüncü faktör için yapı güvenirligi .75, açıklanan varyans .51 olarak saptanmıştır. Problem Davranış Ölçeği birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .95, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .87, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .81, dördüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .72; Problem Davranış Ölçeği toplam Cronbach Alfa değeri ise .96 olarak bulunmuştur (Alisinanoğlu ve Özbey, 2009, s.495).

Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerlik ve güvenirliginin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Problem Davranış Ölçeği'nden çocukların yüksek puan almaları problem davranışların yüksek düzeyde olması; düşük puan almaları ise daha az problem davranışa sahip olmaları anlamına gelmektedir.

Bu ölçek, araştırmaya dahil edilen her bir çocuk için, öğretmeni tarafından doldurulmuştur.

Aile Bilgi Formu: Aile özellikleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir form geliştirilmiş ve aileler tarafından doldurulmak üzere bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 5.5.2012–5.6.2012 tarihleri arasında aşağıdaki şekilde toplanmıştır:

- Veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek ve form, 5. 5. 2012 tarihinde örneklemdeki kurumlara ulaştırılmıştır.
- "Aile Bilgi Formu", okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğu eğitim görmekte olan aileler tarafından doldurulmuştur.
- "Problem Davranış Ölçeği", çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.
- Doldurulmuş olan tüm form ve ölçekler, çözümlenmek üzere araştırmacı tarafından 05. 06. 2012 tarihinde toplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmesi, SPSS 12.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Aile özellikleri (çocuğun yaşı, cinsiyeti, anaokuluna devam etme süresi, annenin yaşı, eğitim durumu, mesleği ve çalışma durumu, babanın yaşı, eğitim durumu, mesleği ve çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu ve ailedeki çocuk sayısı) ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Çocuğun Yaşına Göre Farklaşım Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	n	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Genel	5 yaş	75	8,56	10,052	1,161	-,050	293	,960
	6 yaş	220	8,64	12,574	,848			
Dışa Yönelim	5 yaş	75	4,51	6,618	,764	-,386	293	,700
	6 yaş	220	4,93	8,709	,587			
İçe Yönelim	5 yaş	75	1,80	2,780	,321	,547	293	,584
	6 yaş	220	1,60	2,632	,177			
Antisosyal	5 yaş	75	,67	1,473	,170	,807	293	,421
	6 yaş	220	,53	1,225	,083			
Benmerkezci	5 yaş	75	1,53	2,133	,246	,279	293	,780
	6 yaş	220	1,45	2,103	,142			

$p > ,05$

Tablo 1'de görüldüğü gibi, çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanların çocuğun yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, *Problem Davranış Ölçeği* genelinde ($t = -,050$; $p > ,05$), *Dışa Yönelim* alt boyutunda ($t = -,386$; $p > ,05$), *İçe Yönelim* alt boyutunda ($t = ,547$; $p > ,05$), *Antisosyal* alt boyutunda ($t = ,807$; $p > ,05$), *Benmerkezci* alt boyutunda ($t = ,279$; $p > ,05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 2: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	n	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Genel	Kız	143	7,18	10,325	,863	-2,013	293	,045*
	Erkek	152	9,97	13,219	1,072			
Dışa Yönelim	Kız	143	3,71	7,263	,607	-2,267	293	,024*
	Erkek	152	5,87	8,925	,724			
İçe Yönelim	Kız	143	1,61	2,624	,219	-,286	293	,775
	Erkek	152	1,70	2,714	,220			
Antisosyal	Kız	143	,43	,961	,080	-1,671	293	,096
	Erkek	152	,68	1,533	,124			
Benmerkezci	Kız	143	1,43	1,984	,166	-,379	293	,705
	Erkek	152	1,52	2,223	,180			

*p<,05

Tablo 2'de görüldüğü gibi, çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanların çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, *Problem Davranış Ölçeği* genelinde grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-2,013; p<,05). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, erkek çocukların aritmetik ortalamasının (\bar{x} =9,97) kız çocukların aritmetik ortalamasından (\bar{x} =7,18) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, söz konusu farklılık erkek çocukların lehine gerçekleşmiştir.

Dışa Yönelim alt boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-2,267; p<,05). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, erkek çocukların aritmetik ortalamasının (\bar{x} =5,87) kız çocukların aritmetik ortalamasından (\bar{x} =3,71) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, söz konusu farklılık erkek çocukların lehine gerçekleşmiştir.

İçe Yönelim alt boyutunda (t=,286; p>,05), *Antisosyal* alt boyutunda (t=-1,671; p>,05) ve *Benmerkezci* alt boyutunda (t=,379; p>,05) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Çocuğun Anaokuluna Devam Etme Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anaokuluna Devam Süresi	N	Sıra Ort.	SD	X ²	p
Genel	1 yıl	190	136,97			
	2 yıl	65	136,61	2	,732	,694
	3 yıl	20	152,32			
	Toplam	275				
Dışa Yönelim	1 yıl	190	137,03			
	2 yıl	65	136,74	2	,673	,714
	3 yıl	20	151,32			
	Toplam	275				
İçe Yönelim	1 yıl	190	141,00			
	2 yıl	65	132,37	2	1,174	,556
	3 yıl	20	127,78			
	Toplam	275				
Antisosyal	1 yıl	190	138,49			
	2 yıl	65	136,38	2	,065	,968
	3 yıl	20	138,60			
	Toplam	275				
Benmerkezci	1 yıl	190	135,50			
	2 yıl	65	142,32	2	,813	,666
	3 yıl	20	147,70			
	Toplam	275				

p>.05

Tablo 3 incelendiğinde, çocuğun anaokuluna devam etme süresi değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir ($X^2(2)= ,732$; $p>0.05$). *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinde okul öncesi eğitimi kurumunda ilk yılda olanların sıra puan ortalaması 136,97; ikinci yılda olanların sıra puan ortalaması 136,61; üçüncü yılda olanların sıra puan ortalaması 152,32'dir.

Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= ,673$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda okul öncesi eğitimi kurumunda ilk yılda olanların sıra puan ortalaması 137,03; ikinci yılda olanların sıra puan ortalaması 136,74; üçüncü yılda olanların sıra puan ortalaması 151,32'dir.

İçe Yönelim alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 1,174$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılda olanların sıra puan ortalaması 141,00; ikinci yılda olanların sıra puan ortalaması 132,37; üçüncü yılda olanların sıra puan ortalaması 127,78'dir.

Antisosyal alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= ,065$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılda olanların sıra puan ortalaması 138,49; ikinci yılda olanların sıra puan ortalaması 136,38; üçüncü yılda olanların sıra puan ortalaması 138,60'dir.

Benmerkezci alt boyutunda da çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= ,813$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılda olanların sıra puan ortalaması 135,50; ikinci yılda olanların sıra puan ortalaması 142,32; üçüncü yılda olanların sıra puan ortalaması 147,70'tir.

Tablo 4: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Annenin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Annenin Yaşı	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	18-24	6	159,58			
	25-30	90	144,74			
	31-35	130	153,09	4	1,555	,817
	36-40	55	138,35			
	41 ve üstü	14	154,64			
	Toplam	295				
Dışa Yönelim	18-24	6	124,50			
	25-30	90	145,72			
	31-35	130	150,02	4	,791	,940
	36-40	55	147,52			
	41 ve üstü	14	155,86			
	Toplam	295				
İçe Yönelim	18-24	6	195,50	4	6,033	
	25-30	90	140,88			,197

	31-35	130	155,77			
	36-40	55	135,13			
	41 ve üstü	14	151,89			
	Toplam	295				
Antisosyal	18-24	6	134,75			
	25-30	90	146,59			
	31-35	130	152,65	4	1,969	,742
	36-40	55	139,85			
	41 ve üstü	14	151,50			
	Toplam	295				
Benmerkezci	18-24	6	183,92			
	25-30	90	150,56			
	31-35	130	148,25	4	2,629	,622
	36-40	55	137,04			
	41 ve üstü	14	156,96			
	Toplam	295				

p>.05

Tablo 4 incelendiğinde; annenin yaşı değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir ($X^2(4)=1,555$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde anneleri 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 159,58; anneleri 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 144,74; anneleri 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 153,09; anneleri 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 138,35; anneleri 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 154,64'tür.

Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)=,791$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda anneleri 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 124,50; anneleri 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 145,72; anneleri 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 150,02; anneleri 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 147,52; anneleri 40 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 155,86'dır.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)=6,033$; $p>0.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda anneleri 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 195,50; anneleri 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 140,88; anneleri 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 155,77, anneleri 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan

ortalaması 135,13; anneleri 40 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 151,89'dur.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)=1,969$; $p>0.05$). *Antisosyal* alt boyutunda anneleri 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 134,75; anneleri 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 146,59; anneleri 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 152,65; anneleri 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 139,85; anneleri 40 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 151,50'dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)=2,629$; $p>0.05$). *Antisosyal* alt boyutunda anneleri 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 183,92; anneleri 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 150,56; anneleri 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 148,25; anneleri 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 137,04; anneleri 40 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 156,96'dır.

Tablo 5: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Annenin Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	SD	X^2	P
Genel	İlkokul Mezunu	67	149,51			
	Ortaokul Mezunu	43	152,67			
	Lise Mezunu	114	148,59			
	Önlisans Mezunu	18	107,97	5	4,451	,486
	Lisans Mezunu	46	143,99			
	Diğer	3	132,33			
	Total	291				
Dışa Yönelim	İlkokul Mezunu	67	150,91			
	Ortaokul Mezunu	43	152,42			
	Lise Mezunu	114	148,55			
	Önlisans Mezunu	18	118,81	5	3,308	,653
	Lisans Mezunu	46	137,08			
	Diğer	3	147,50			
	Total	291				

İçe Yönelim	İlkokul Mezunu	67	142,19			
	Ortaokul Mezunu	43	164,84			
	Lise Mezunu	114	150,12			
	Önlisans Mezunu	18	90,25	5	13,296	,021*
	Lisans Mezunu	46	146,95			
	Diğer	3	124,50			
	Total	291				
Antisosyal	İlkokul Mezunu	67	156,08			
	Ortaokul Mezunu	43	142,09			
	Lise Mezunu	114	149,04			
	Önlisans Mezunu	18	119,00	5	6,860	,231
	Lisans Mezunu	46	140,21			
	Diğer	3	112,00			
	Total	291				
Benmerkezci	İlkokul Mezunu	67	139,72			
	Ortaokul Mezunu	43	144,51			
	Lise Mezunu	114	154,60			
	Önlisans Mezunu	18	128,47	5	3,426	,635
	Lisans Mezunu	46	140,32			
	Diğer	3	173,00			
	Total	291				

* $p < 0.05$

Tablo 5 incelendiğinde; annenin eğitim durumu değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. ($X^2(5) = 4,451$; $p > .05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde anneleri ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 149,51; anneleri ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 152,67; anneleri lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 148,59; anneleri önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 107,97; anneleri lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 143,99; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 123,33'tür.

Çocukların *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5) = 3,308$; $p > .05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda anneleri ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 150,91; anneleri ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 152,42; anneleri lise mezunu olan çocukların sıra puan

ortalaması 148,55; anneleri önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 118,81; anneleri lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 137,08; ‘diğer’ şıkkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 147,50’dir.

Çocukların *İçe Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2(5)= 13,296$; $p<.05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney-U testi yapılarak gruplar arasında tek tek karşılaştırmaya gidilmiştir. Bunun neticesinde farkın; ilkökul mezunu ve lisans mezunu olanlar arasında, ortaokul mezunu olanlar ve önlisans mezunu olanlar arasında, lise mezunu olanlar ve önlisans mezunu olanlar arasında ve önlisans mezunu olanlar ve lisans mezunu olanlar arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda elde edilen sıra ortalamalarına göre; ; ilkökul mezunu olanların (sıra ort.= 46,01) önlisans mezunu olanlara (sıra ort.= 31,78) oranla, ortaokul mezunu olanların (sıra ort.= 35,34) önlisans mezunu olanlara (sıra ort.= 20,64) oranla, lise mezunu olanların (sıra ort.= 70,30) önlisans mezunu olanlara (sıra ort.= 42,42) oranla ve lisans mezunu olanların (sıra ort.=36,27) önlisans mezunu olanlara (sıra ort.=22,86) oranla *İçe yönelim* alt boyutundan daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 6,860$; $p>0.05$). *Antisosyal* alt boyutunda anneleri ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 156,08; anneleri ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 142,09; anneleri lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 149,04; anneleri önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 119,00; anneleri lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 140,21; ‘diğer’ şıkkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 112,00’dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 3,426$; $p>0.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda anneleri ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 139,72; anneleri ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 144,51; anneleri lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 154,60, anneleri önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 128,47; anneleri lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 140,32; ‘diğer’ şıkkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 173,00’tür.

Tablo 6: Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Annenin Mesleğine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Annenin Mesleği	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	Ev Hanımı	212	147,82			
	Serbest Meslek	17	160,65			
	Memur	18	126,42	5	3,473	,627
	İşçi	19	155,47			
	Emekli	1	216,00			
	Diğer	25	130,52			

	Toplam	292				
Dışa Yönelim	Ev Hanımı	212	146,08			
	Serbest Meslek	17	170,71			
	Memur	18	133,92			
	İşçi	19	153,00	5	3,817	,576
	Emekli	1	231,00			
	Diğer	25	134,34			
	Toplam	292				
İçe Yönelim	Ev Hanımı	212	151,07			
	Serbest Meslek	17	150,35			
	Memur	18	104,89			
	İşçi	19	163,13	5	9,862	,079
	Emekli	1	85,00			
	Diğer	25	124,90			
	Toplam	292				
Antisosyal	Ev Hanımı	212	148,59			
	Serbest Meslek	17	136,82			
	Memur	18	133,00			
	İşçi	19	150,87	5	1,936	,858
	Emekli	1	112,00			
	Diğer	25	143,12			
	Toplam	292				
Benmerkezci	Ev Hanımı	212	146,63			
	Serbest Meslek	17	135,00			
	Memur	18	126,67			
	İşçi	19	168,05	5	5,450	,363
	Emekli	1	267,00			
	Diğer	25	146,26			
	Toplam	292				

p>.05

Tablo 6 incelendiğinde; annenin mesleği değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir. ($X^2(5)= 3,473$; $p>0.05$). *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinde anneleri ev hanımı olan çocukların sıra puan ortalaması 147,82; anneleri serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 160,65; anneleri memur olan çocukların sıra puan ortalaması 126,42; anneleri işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 155,47; anneleri emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 216,00; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 130,52'dir.

Çocukların *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)= 3,817$; $p>0.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda anneleri ev hanımı olan çocukların sıra puan ortalaması 146,08; anneleri serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 170,71; anneleri memur olan çocukların sıra puan ortalaması 133,92; anneleri işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 153,00; anneleri emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 231,00; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 134,34'tür.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 9,862$; $p>0.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda anneleri ev hanımı olan çocukların sıra puan ortalaması 151,07; anneleri serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 150,35; anneleri memur olan çocukların sıra puan ortalaması 104,89; anneleri işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 163,13; anneleri emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 85,00; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 124,90'dır.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 1,936$; $p>0.05$). *Antisosyal* alt boyutunda anneleri ev hanımı olan çocukların sıra puan ortalaması 148,59; anneleri serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 136,82; anneleri memur olan çocukların sıra puan ortalaması 133,00; anneleri işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 150,87; anneleri emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 112,00; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 143,12'dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 5,450$; $p>0.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda anneleri ev hanımı olan çocukların sıra puan ortalaması 146,63; anneleri serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 135,00; anneleri memur olan çocukların sıra puan ortalaması 126,67; anneleri işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 168,05; anneleri emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 267,00; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra ortalaması ise 146,26'dır.

Tablo 7: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Annelerin Çalışma Durumu	N	Sıra Ort.	SD	X^2	P
--------------	--------------------------	---	-----------	----	-------	---

Genel	Çalışıyor	61	148,16			
	Çalışmıyor	231	146,84	2	,922	,631
	Diğer	2	203,50			
	Toplam	294				
Dışa Yönelim	Çalışıyor	61	151,84			
	Çalışmıyor	231	146,15	2	,421	,810
	Diğer	2	171,75			
	Toplam	294				
İçe Yönelim	Çalışıyor	61	140,80			
	Çalışmıyor	231	149,01	2	,864	,649
	Diğer	2	177,00			
	Toplam	294				
Antisosyal	Çalışıyor	61	142,20			
	Çalışmıyor	231	148,00	2	5,828	,054
	Diğer	2	251,00			
	Toplam	294				
Benmerkezci	Çalışıyor	61	147,29			
	Çalışmıyor	231	146,85	2	2,201	,333
	Diğer	2	229,00			
	Toplam	294				

p>.05

Tablo 7 incelendiğinde; annenin çalışma durumu değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir. ($X^2(2)=,922$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde çalışan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 148,16; çalışmayan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,84; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 203,50'dir.

Ölçeğin Dışa Yönelim alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)=,421$; $p>0.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda, çalışan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 151,84; çalışmayan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,15; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 171,75'tir.

Ölçeğin İçe Yönelim alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)=,864$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda, çalışan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 140,80; çalışmayan annelerin çocuklarının

sıra puan ortalaması 149,01; ‘diğer’ şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 177,00’dir.

Antisosyal ($X^2(2)= 5,828$; $p>0.05$) alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır. *Antisosyal* alt boyutunda, çalışan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 142,20; çalışmayan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 148,00; ‘diğer’ şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 251,00’dir.

Benmerkezci ($X^2(2)= 2,201$; $p>.05$) alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır. *Benmerkezci* alt boyutunda, çalışan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 147,29; çalışmayan annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,85; ‘diğer’ şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 229,00’dir.

Tablo 8: Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Babanın Yaşına Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Babanın Yaşı	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	18-24	1	197,00			
	25-30	19	151,89			
	31-35	118	153,39	4	2,204	,698
	36-40	115	139,38			
	41 ve üstü	39	142,73			
	Toplam	292				
Dışa Yönelim	18-24	1	210,00			
	25-30	19	155,18			
	31-35	118	151,24	4	2,796	,593
	36-40	115	137,81			
	41 ve üstü	39	151,91			
	Toplam	292				
İçe Yönelim	18-24	1	85,00			
	25-30	19	137,32			
	31-35	118	154,26	4	2,871	,580
	36-40	115	143,55			
	41 ve üstü	39	137,77			

	Toplam	292			
Antisosyal	18-24	1	112,50		
	25-30	19	145,18		
	31-35	118	152,31	4	2,131
	36-40	115	143,57		,712
	41 ve üstü	39	139,08		
	Toplam	292			
Benmerkezci	18-24	1	266,00		
	25-30	19	162,74		
	31-35	118	153,15	4	5,685
	36-40	115	138,93		,224
	41 ve üstü	39	137,74		
	Toplam	292			

p>.05

Tablo 8 incelendiğinde; babanın yaşı değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(4)= 2,204$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde babaları 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 197,00; babaları 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 151,89; babaları 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 153,39; babaları 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 139,38; babaları 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 142,73'tür.

Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)= 2,796$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda babaları 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 210,00; babaları 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 155,18; babaları 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 151,24; babaları 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 137,81; babaları 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 151,91'dir.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)= 2,871$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda babaları 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 85,00; babaları 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 137,32; babaları 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 154,26; babaları 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 143,55; babaları 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 137,77'dir.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)=3,208$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda

babaları 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 112,50; babaları 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 145,18; babaları 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 152,31; babaları 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 143,57; babaları 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 139,08'dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(4)= 5,685$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda babaları 18-24 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 266,00; babaları 25-30 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 162,74; babaları 31-35 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 153,15; babaları 36-40 yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 138,93; babaları 41 ve üstü yaş arasında olan çocukların sıra puan ortalaması 137,74'tür.

Tablo 9: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Babanın Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	İlkokul Mezunu	35	143,24			
	Ortaokul Mezunu	48	144,63			
	Lise Mezunu	105	147,72			
	Önlisans Mezunu	15	137,87	5	,450	,994
	Lisans Mezunu	82	144,52			
	Diğer	5	162,00			
	Toplam	290				
Dışa Yönelim	İlkokul Mezunu	35	159,50			
	Ortaokul Mezunu	48	143,10			
	Lise Mezunu	105	141,08			
	Önlisans Mezunu	15	135,33	5	2,169	,825
	Lisans Mezunu	82	146,98			
	Diğer	5	169,50			
	Toplam	290				
İçe Yönelim	İlkokul Mezunu	35	137,89			
	Ortaokul Mezunu	48	145,99	5	,666	,985
	Lise Mezunu	105	148,01			
	Önlisans Mezunu	15	143,50			

	Lisans Mezunu	82	146,44			
	Diğer	5	131,90			
	Toplam	290				
Antisosyal	İlkokul Mezunu	35	146,47			
	Ortaokul Mezunu	48	152,10			
	Lise Mezunu	105	148,89			
	Önlisans Mezunu	15	147,07	5	2,481	,779
	Lisans Mezunu	82	137,10			
	Diğer	5	137,20			
	Toplam	290				
Benmerkezci	İlkokul Mezunu	35	134,83			
	Ortaokul Mezunu	48	148,97			
	Lise Mezunu	105	148,56			
	Önlisans Mezunu	15	123,30	5	2,676	,750
	Lisans Mezunu	82	146,74			
	Diğer	5	169,00			
	Toplam	290				

p>,05

Tablo 9 incelendiğinde; babanın eğitim durumu değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)= ,450$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinde babası ilkokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 143,24; babaları ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 144,63; babaları lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 147,72; babaları önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 137,87; babaları lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 144,52; 'diğer' şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra ortalaması ise 162,00'dir.

Çocukların *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)= 2,169$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda babası ilkokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 159,50; babaları ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 143,10; babaları lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 141,08; babaları önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 135,33; babaları lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 146,98; 'diğer' şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra ortalaması ise 169,50'dir.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= ,666$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda babası ilkokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 137,89; babaları ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 145,99; babaları lise mezunu olan çocukların sıra puan

ortalaması 148,01; babaları önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 143,50; babaları lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 146,44; ‘diğer’ şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra ortalaması ise 131,90’dır.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 2,481$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda babası ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 146,47; babaları ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 152,10; babaları lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 148,89; babaları önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 147,07; babaları lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 137,10; ‘diğer’ şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra ortalaması ise 137,20’dır.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 2,676$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda babası ilkökul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 134,83; babaları ortaokul mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 148,97; babaları lise mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 148,56; babaları önlisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 123,30; babaları lisans mezunu olan çocukların sıra puan ortalaması 146,74; ‘diğer’ şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra ortalaması ise 169,00’dır.

Tablo 10: Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Babanın Mesleğine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Babanın Mesleği	N	Sıra Ort.	SD	X^2	P
Genel	Serbest Meslek	140	139,03			
	Memur	29	178,67			
	İşçi	74	137,75	4	8,558	,073
	Emekli	5	194,50			
	Diğer	43	155,23			
	Toplam	291				
Dışa Yönelim	Serbest Meslek	140	141,30			
	Memur	29	175,41			
	İşçi	74	138,05	4	7,958	,093
	Emekli	5	205,50			
	Diğer	43	148,23			
	Toplam	291				
İçe Yönelim	Serbest Meslek	140	146,19			
	Memur	29	169,14	4	4,680	,322
	İşçi	74	134,22			

	Emekli	5	142,60			
	Diğer	43	150,44			
	Toplam	291				
Antisosyal	Serbest Meslek	140	144,95			
	Memur	29	152,83			
	İşçi	74	146,41	4	,506	,973
	Emekli	5	136,60			
	Diğer	43	145,20			
	Toplam	291				
Benmerkezci	Serbest Meslek	140	141,98			
	Memur	29	163,38			
	İşçi	74	141,23	4	6,438	,169
	Emekli	5	217,60			
	Diğer	43	147,24			
	Toplam	291				

p<,05

Tablo 10 incelendiğinde; babanın mesleği değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir. ($X^2(5)= 8,558$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinde babaları serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 139,03; babaları memur olan çocukların sıra puan ortalaması 178,67; babaları işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 137,75; babaları emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 194,50; 'diğer' şikkını işaretleyen babaları çocuklarının sıra ortalaması ise 155,23'dür.

Çocukların *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)=7,958$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda babaları serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 141,30; babaları memur olan çocukların sıra puan ortalaması 175,41; babaları işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 138,05; babaları emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 205,50; 'diğer' şikkını işaretleyen babaları çocuklarının sıra ortalaması ise 148,23'tür.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 4,680$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda babaları serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 146,19; babaları memur olan çocukların sıra puan ortalaması 169,14; babaları işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 134,22; babaları emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 142,60; 'diğer' şikkını işaretleyen babaları çocuklarının sıra ortalaması ise 150,44'tür.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= ,506$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda

babaları serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 144,95; babaları memur olan çocukların sıra puan ortalaması 152,83; babaları işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 146,41; babaları emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 136,60; 'diğer' şikkını işaretleyen babaları çocuklarının sıra ortalaması ise 145,20'dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 6,438$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda babaları serbest meslekte olan çocukların sıra puan ortalaması 141,98; babaları memur olan çocukların sıra puan ortalaması 163,38; babaları işçi olan çocukların sıra puan ortalaması 141,23; babaları emekli olan çocukların sıra puan ortalaması 217,60; 'diğer' şikkını işaretleyen babaları çocuklarının sıra ortalaması ise 147,24'tür.

Tablo 11: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Babanın Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Babanın Çalışma Durumu	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	Çalışıyor	289	147,93			
	Çalışmıyor	4	98,75	2	2,092	,351
	Diğer	1	218,00			
	Toplam	294				
Dışa Yönelim	Çalışıyor	289	147,75			
	Çalışmıyor	4	113,38	2	1,346	,510
	Diğer	1	211,50			
	Toplam	294				
İçe Yönelim	Çalışıyor	289	148,01			
	Çalışmıyor	4	85,50	2	4,393	,111
	Diğer	1	248,00			
	Toplam	294				
Antisosyal	Çalışıyor	289	147,66			
	Çalışmıyor	4	144,75	2	,308	,857
	Diğer	1	113,00			
	Toplam	294				
Benmerkezci	Çalışıyor	289	147,56			
	Çalışmıyor	4	122,38	2	1,548	,461
	Diğer	1	230,50			
	Toplam	294				

$p>.05$

Tablo 11 incelendiğinde; babanın çalışma durumu değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir. ($X^2(2)= 2,092$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde, çalışan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 147,93; çalışmayan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 98,75; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 218,00'dir.

Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 1,346$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda çalışan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 147,75; çalışmayan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 113,38; 'diğer' şikkını işaretleyen annelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 211,50'dir.

İçe Yönelim alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 4,393$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda, çalışan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 148,01; çalışmayan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 85,50; 'diğer' şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 248,00'dir.

Antisosyal alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= ,308$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda, alt boyutunda, çalışan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 147,66; çalışmayan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 144,75; 'diğer' şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 113,00'dir.

Benmerkezci alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 1,548$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda, alt boyutunda, çalışan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 147,56; çalışmayan babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 122,38; 'diğer' şikkını işaretleyen babaların çocuklarının sıra puan ortalaması 230,50'dir.

Tablo 12: Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Genel	Dar	23	142,41	3	3,982	,263
	Orta	235	142,78			
	Yüksek	30	159,78			
	Diğer	1	282,00			
	Toplam	289				
Dışa Yönelim	Dar	23	146,17	3	3,877	,275
	Orta	235	142,76			

	Yüksek	30	157,08		
	Diğer	1	281,50		
	Toplam	289			
İçe Yönelim	Dar	23	135,89		
	Orta	235	143,99	3	4,374 ,224
	Yüksek	30	155,27		
	Diğer	1	283,50		
	Toplam	289			
Antisosyal	Dar	23	137,43		
	Orta	235	143,79		
	Yüksek	30	155,65	3	6,400 ,094
	Diğer	1	284,00		
	Toplam	289			
Benmerkezci	Dar	23	117,83		
	Orta	235	145,53		
	Yüksek	30	157,72	3	6,153 ,104
	Diğer	1	263,50		
	Toplam	289			

$p > ,05$

Tablo 12 incelendiğinde; ailenin ekonomik durumu değişkenine çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir. ($X^2(2)=3,982$; $p > ,05$). *Problem Davranış Ölçeği* genelinde, ekonomik durumu dar olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 142,41; ekonomik durumu orta düzeyde olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 142,78; ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 159,78; ekonomik durumlarıyla ilgili 'diğer' şıkkını işaretleyen ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 252,00'dir.

Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 3,877$; $p > ,05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda ekonomik durumu dar olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,17; ekonomik durumu orta düzeyde olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 142,76; ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 157,08; ekonomik durumlarıyla ilgili 'diğer' şıkkını işaretleyen ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 281,50'dir.

İçe Yönelim alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)=4,374$; $p > ,05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda ekonomik durumu dar olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 135,89; ekonomik durumu orta

düzeyde olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 143,99; ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 155,27; ekonomik durumlarıyla ilgili ‘diğer’ şıkkını işaretleyen ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 283,50’dir.

Antisosyal alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 6,400$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda ekonomik durumu dar olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 137,43; ekonomik durumu orta düzeyde olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 143,79; ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 155,65; ekonomik durumlarıyla ilgili ‘diğer’ şıkkını işaretleyen ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 284,00’dir.

Benmerkezci alt boyutunda çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(2)= 6,153$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda ekonomik durumu dar olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 117,83; ekonomik durumu orta düzeyde olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 145,53; ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 157,72; ekonomik durumlarıyla ilgili ‘diğer’ şıkkını işaretleyen ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 263,50’dir.

Tablo 13: Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Ailenin Çocuk Sayısına Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Ailedeki çocuk sayısı	N	Sıra Ort.	SD	X^2	P
Genel	1	95	156,15			
	2	150	140,30			
	3	38	143,05		3,523	,620
	4	6	182,17	5		
	5	3	161,17			
	6 ve üstü	1	178,50			
	Toplam		293			
Dışa Yönelim	1	95	152,10			
	2	150	141,47			
	3	38	146,04		3,562	,614
	4	6	192,50	5		
	5	3	167,17			
	6 ve üstü	1	195,50			
	Toplam		293			
İçe Yönelim	1	95	146,49	5	,859	,973

	2	150	145,45			
	3	38	149,38			
	4	6	169,67			
	5	3	154,00			
	6 ve üstü	1	180,50			
	Toplam	293				
Antisosyal	1	95	148,70			
	2	150	143,90			
	3	38	154,71			
	4	6	171,67	5	3,125	,681
	5	3	112,50			
	6 ve üstü	1	112,50			
	Toplam	293				
Benmerkezci	1	95	160,28			
	2	150	141,32			
	3	38	131,84			
	4	6	145,33	5	6,627	,250
	5	3	178,33			
	6 ve üstü	1	229,50			
	Toplam	293				

p>,05

Tablo 13 incelendiğinde; ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)= 3,523$; $p>.05$). *Problem Davranış Ölçeği*'nin genelinde çocuk sayısı 1 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 156,15; çocuk sayısı 2 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 140,30; çocuk sayısı 3 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 143,05; çocuk sayısı 4 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 182,17; çocuk sayısı 5 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 161,17; çocuk sayısı 6 ve üstü olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 178,50'dir.

Çocukların *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2(5)= 3,562$; $p>.05$). *Dışa Yönelim* alt boyutunda çocuk sayısı 1 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 152,10; çocuk sayısı 2 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 141,47; çocuk sayısı 3 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,04; çocuk sayısı 4 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 192,50; çocuk sayısı 5 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 167,17; çocuk sayısı 6 ve üstü olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 195,50'dir.

Ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= ,852$; $p>.05$). *İçe Yönelim* alt boyutunda çocuk sayısı 1 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 146,49; çocuk sayısı 2 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 145,45; çocuk sayısı 3 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 149,38; çocuk sayısı 4 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 169,67; çocuk sayısı 5 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 154,00; çocuk sayısı 6 ve üstü olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 180,50'dir.

Ölçeğin *Antisosyal* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 3,125$; $p>.05$). *Antisosyal* alt boyutunda çocuk sayısı 1 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 148,70; çocuk sayısı 2 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 143,90; çocuk sayısı 3 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 154,71; çocuk sayısı 4 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 171,67; çocuk sayısı 5 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 112,50; çocuk sayısı 6 ve üstü olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 112,50'dir.

Ölçeğin *Benmerkezci* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($X^2(5)= 6,627$; $p>.05$). *Benmerkezci* alt boyutunda çocuk sayısı 1 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 160,28; çocuk sayısı 2 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 141,32; çocuk sayısı 3 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 131,84; çocuk sayısı 4 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 145,33; çocuk sayısı 5 olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 178,33; çocuk sayısı 6 ve üstü olan ailelerin çocuklarının sıra puan ortalaması 229,50'dir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma örnekleminde yer alan çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Sadık (2002) yaptığı çalışmada, okul öncesi sınıflarda karşılaşılan problem davranışların yaş gruplarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Şehirli (2007), çocuk davranışları ile ilgili yaptığı çalışmada, çocukların yaşları ile istenmeyen davranışları arasındaki ilişkiyi karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda, 5 yaş grubundaki çocukların 6 yaş grubundaki çocuklara göre sosyal kaygı davranışlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kanlıkılıçer'in (2005) yaptığı çalışmada, çocukların yaşları ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, 6 yaş grubunun diğer yaş gruplarına (3,4 ve 5) oranla daha fazla problem davranışa sahip oldukları belirlenmiştir.

Evren Terzi'nin (2009) yaptığı çalışmada, çocuklarda davranış sorunlarını gösterme sıklığı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu; buna göre, 5 yaşındaki çocukların problem davranışlarının 6 yaşındaki çocuklara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Olçay (2008), bazı kişisel ve ailesel değişkenlere göre okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal yetenekleri ve problem davranışlarının analizi konulu çalışmasında, okul öncesi dönemdeki çocukların yaşlarına göre PKBS Davranış Dereceleme Cetveli'ndeki Problem Davranışlar alt boyutları karşılaştırılmış ve ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu, 5

yaş çocuklarının puan ortalamasının 6 yaş çocuklarının puan ortalamasından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde, sadece Sadık'ın araştırma bulgusunun bu araştırmanın bulgusunu desteklediği görülmektedir. Bu bulgulara bakarak; bu araştırmada yer alan örneklem grubuna bağlı olarak bu sonuca ulaşılmış olacağı düşünülebilir. Bu araştırmanın bulgusunu desteklemeyen araştırmalardaki nedenin ise 5 yaş çocuklarda 6 yaşa göre daha fazla problem davranışlar görülmesi, çocukların biyolojik olarak büyüdükçe problem davranışlarının azalması olabilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği'nin İçe Yönelim, Antisosyal ve Benmerkezci* alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. *Problem Davranış Ölçeği* genelinde ve ölçeğin *Dışa Yönelim* alt boyutunda ise erkek çocuklarının lehine anlamlı bir fark vardır. Yani, genel problem davranışlar ve dışa yönelim problem davranışlar erkeklerde kız çocuklara oranla daha fazla görülmektedir.

Alisinanoğlu ve Özbey (2009) yaptığı araştırmada, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nde yer alan Problem Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarından olan içe yönelim ve ben merkezci alt boyutlarındaki puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Problem Davranış Ölçeği'nin geneline ve ölçeğin antisosyal ve dışa yönelim alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Farkın, erkek çocuklar lehine olduğu tespit edilmiş, erkek çocuklarının kız çocuklara oranla, daha fazla antisosyal ve dışa yönelim problem davranışa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Uyanık-Balat, Şimşek ve Akman (2008) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini anne ve öğretmen açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda annelerin erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha fazla sorun davranış belirttiğini bulmuşlardır.

Berndt ve Bulleit'in (1985) okul öncesi çocuğunun ev ve okuldaki davranışlarını gözlemlendiği ve bu davranışları kardeş ilişkileri açısından incelediği araştırmasında, erkek çocukların kızlara göre daha saldırgan oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Mccoby ve Jacklin (1980), altı yaş çocuklarının saldırganlık davranışları ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarında erkek çocukların kız çocuklarına göre daha saldırgan olduğu bulgularına ulaşmışlardır.

Bulut (2000) yaptığı araştırmada, dışa yönelim problem davranışlarda kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla problemlili olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Evren Terzi'nin (2009) yaptığı araştırmada, çocuklarda davranış sorunlarını gösterme sıklığının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve erkekler lehine bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani, erkek çocukların isyankâr davranışlarının kız çocuklara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Kanlıkılıçer (2005), Davranış Problemleri Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik çalışmasını yaptığı araştırmasında, ölçeğin *Kavgacı ve Saldırgan Olma ve Aşırı Hareketli- Dikkatsiz Olma* alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptamıştır. Buna göre, erkek çocukları kız çocuklarına göre daha kavgacı- saldırgan ve aşırı hareketli-dikkatsiz bulunmuştur. Ölçeğin

tamamından alınan puanlara bakıldığında erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla problem davranışlara sahip olduğu bulgulanmıştır.

Keenan, Shaw, Delliquadri, Giovannelli ve Walsh (1999), düşük sosyoekonomik düzeyden gelen ailelerin anaokuluna giden çocuklarıyla yaptıkları bir araştırmada, erkek çocukların kız çocuklara oranla daha yüksek seviyede aşırı davranışlar gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılmış araştırmaların sonuçlarının tümünün bu araştırma sonucunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın örnekleminde yer alan 5-6 yaş çocuklarında dışa yönelim problem davranışların daha fazla görülmesi ise, toplumdaki cinsiyet rollerine dair algının ve bu algıyla belirlenmiş olan geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun problem davranışı üzerinde etkili olduğu düşüncesiyle açıklanabilir.

Bu araştırmanın örnekleminde yer alan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları çocuğun anaokuluna devam etme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Olçay'ın (2008) yaptığı araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresine göre PKBS davranış dereceleme cetvelindeki Problem Davranış puanları istatistiksel olarak karşılaştırılmış ve ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre, okul öncesi eğitimin 2. yılında olan çocukların problem davranış puan ortalamalarının 1. yılında olan çocukların puan ortalamasına göre daha düşük olduğu sonucun ulaşılmıştır.

Özbey'in (2009) yaptığı araştırmada, çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre PKBS-2'de yer alan Problem Davranış Ölçeği'nin *içe Yönelim* ve *Ben Merkezci* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. *Problem Davranış Ölçeği'nin* genelinden ve *Dışa Yönelim*, *Anti Sosyal* alt boyutlarından ise aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın bulunduğu boyutlarda ve ölçeğin genelinde okul öncesi eğitimde ilk yılda olan çocukların daha az problem davranışlara sahip olduğu saptanmıştır.

Tuğrul (1992), anaokulu eğitimi alan ve almayan çocukların ruhsal uyum davranışlarını incelediği araştırmasında, anaokuluna devam etme süresi uzadıkça çocuklarda ruhsal uyum problemlerinin azaldığını, anaokulunda iken ruhsal uyum problemi olmayan çocukların büyük oranda ilkokulda iken de ruhsal uyum probleminin olmadığını saptamıştır.

Yapılmış araştırmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde, bu araştırmanın bulgularıyla farklılık arz ettiği görülmektedir. Olçay ve Tuğrul'un araştırma bulguları genel kabul gören 'okul öncesi eğitimin çocukların davranışlarını olumlu yönde etkilediği' kanısıyla örtüşmektedir. Buna karşın; Özbey'in araştırmasının ve bu araştırmanın bulguları genel kaniyle çelişmektedir. Özbey'in araştırma bulgusunda okul öncesi eğitimde ilk yılı olan çocuklarda daha az problem davranışa rastlanırken, bu araştırmada herhangi bir farka rastlanmamıştır. Bu araştırmanın sonucu, çocuğun okula devam süresinin, çocuktaki problem davranışları birinci planda etkileyen bir unsur olmadığı fikrini akla getirmektedir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Kanlıkılıçer (2005), Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: geçerlik güvenilirlik çalışması konulu araştırmasında, çocukların annelerinin yaşları ile davranış problemlerinin içeriklerine bakmış, 3-6 yaş arası çocukları olan 46 yaş ve üstündeki annelerinin daha fazla endişeli-ağlamaklı olan çocuklara sahip olduklarını belirlemiştir.

Bu araştırmanın bulguları, Kanlıkılıçer'in bulgularıyla örtüşmemektedir. Buna göre, annenin yaşının yanı sıra; kişilik, aile içi ilişkiler, ebeveyn-çocuk iletişimi gibi unsurların çocuklardaki problem davranışlar üzerinde daha öncelikli tesirinin olduğu söylenebilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği'nin Dışa Yönelim, Antisosyal ve Benmerkezci* alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte, ölçeğin *İçe Yönelim* alt boyutunda, çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark anlamlıdır. Buna göre, annesi ilkököl, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklar, annesi lisans ve önlisans mezunu olan çocuklara göre daha fazla içe yönelim problem davranışlar sergilemektedirler. Ayrıca, annesi lisans mezunu olan çocuklar, annesi önlisans mezunu olan çocuklara göre daha fazla içe yönelim problem davranışlar sergilemektedirler.

Özbey'in (2009) yaptığı çalışmada, çocukların anne öğrenim durumlarına göre Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nde (PKBS-2) yer alan Problem Davranış Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını saptamıştır.

Evren Terzi'nin (2009) yaptığı çalışmada, çocuklarda davranış sorunlarını gösterme sıklığının annenin eğitim durumu ile ilişkisine bakılmış ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının üniversite mezunu annelerin çocuklarına göre sosyal kaygı davranışlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Çocuk Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin isyankâr davranışlar, uyum alt boyutları ve ölçek toplam puanları arasında, çocuklarda problem davranışların görülme sıklığında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Şehirli (2007), yaptığı çalışmada, annesi ilkököl mezunu olan çocukların annesi lise ve üniversite mezunu olan çocuklara göre daha fazla istenmeyen davranışlar gösterdiğini saptamıştır.

Kanlıkılıçer'in (2005) yaptığı çalışmada, davranış problemlerinin ailenin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediğini bulmuştur.

Alisanoğlu ve Kesicioğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada annenin eğitim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılmış araştırmalardan elde edilen bulguların bir kısmı, bu araştırmanın bulgularıyla paralel arzetmektedir. Annenin çocuğun gelişim ve eğitimindeki etkisi düşünüldüğünde, anneye ait tüm özelliklerin çocuğun davranışlarında da belirleyici olması kaçınılmaz bir gerçektir. Dolayısıyla, annenin kişiliğinin, ebeveynlik tutumunun, çocuk yetiştirme konusundaki bilinçliliği ve duyarlılığının, okul ile kurduğu ilişkisinin, aile katılım çalışmalarında yer alıp almamasının da, çocuğun davranışları üzerinde, annenin eğitim durumu kadar önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Uzuner (2008), özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerini incelediği araştırmasında, çocukların anne mesleğine göre problem davranışlara sahip olma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Özbey'in (2009) yaptığı çalışmada, çocukların anne mesleğine göre PKBS-2'de yer alan Problem Davranış Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur.

Yapılmış araştırmaların bulguları, bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Buna göre, annenin mesleğinin çocuğun davranış sorunları üzerinde etkili olmadığı, ya da annenin sahip olduğu diğer özelliklerin (genel ruh sağlığı, ebeveynlik bilinci, eşyle olan ilişkileri vb.) çocuğun davranışları üzerinde meslekten daha etkili olduğu kanısına ulaşılabilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Bulut (2000) yaptığı çalışmada, annenin çalışıp çalışmama durumuna göre altı yaş çocuklarının problem davranış puanları arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır.

Olçay'ın (2008) yaptığı çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların annenin çalışıp çalışmamasına göre PKBS davranış dereceleme cetvelindeki problem davranış puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılmış araştırmaların bulgularının, bu araştırmanın bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir. Buna göre; annenin çalışıp çalışmamasının değil, çocuğuyla nitelikli vakit geçirmesinin ve sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisi geliştirmesinin daha önemli olduğu kanısına varılabilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak, Kanlıklıçer'in (2005) yaptığı çalışmada, davranış problemlerinin (kavgacı-saldırgan olmak, endişeli-ağlamaklı olmak ve aşırı hareketli-dikkatsiz olmak) babanın yaşı değişkenine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, babanın yaşından ziyade çocuğuna uygun rol model olabilmesinin ve çocuğuyla yeterli ve kaliteli vakit geçirmesinin çocuğun davranışlarında daha etkin rol oynadığıyla açıklanabilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Kanlıklıçer'in (2005) yaptığı çalışmada, davranış problemlerinin (kavgacı - saldırgan olmak, endişeli - ağlamaklı olmak ve aşırı hareketli- dikkatsiz olmak) babanın eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediğini bulmuştur.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada babanın eğitim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evren Terzi'nin (2009) anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi konulu araştırmasında, serbest mesleğe sahip babaların çocuklarında, diğer meslek gruplarına sahip babaların çocuklarına göre isyankâr

davranışların daha fazla görüldüğü, serbest meslek sahibi ve işçi babaların çocuklarının, memur babaların çocuklarına göre, daha fazla sosyal kaygı yaşadığı saptanmıştır.

Özbey'in (2009) yaptığı çalışmada, çocukların baba öğrenim durumlarına göre PKBS-2'de yer alan Problem Davranış Ölçeği'nden ve *Dışa Yönelim, Anti Sosyal, Ben Merkezci* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. *İçe Yönelim* boyutunda ise baba öğrenim durumlarına göre çocukların puanları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Ortaokul mezunu olanların ilkökul mezunu olanlara oranla; lise mezunu olanların ilkökul mezunu olanlara oranla; yüksekokul ve üniversite mezunu olanların ilkökul mezunu olanlara oranla ve lise mezunu olanların lisansüstü mezunu olanlara oranla *İçe Yönelim* boyutunda daha az problem davranışa sahip oldukları belirlenmiştir.

Şehirli (2007) yaptığı çalışmada, babası ilkökul mezunu olan 5-6 yaş çocuklarının babası lise ve üniversite mezunu olan çocuklara göre daha fazla uyumsuz davranışlar gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yapılmış araştırmalar incelendiğinde, bir kısmının bu araştırma bulgularıyla örtüşürken bir kısmının da çeliştiği dikkati çekmektedir. Araştırmalarda gözlenen bu farklılığın nedeni, babanın, babalık rolüyle ilgili sahip olduğu bilgi ve becerilerinin akademik eğitim düzeyinin yanında kendi yetiştirilme tarzı, kişiliği ve annenin çocuk yetiştirmede üstlendiği sorumlulukla daha yakından ilgili olduğu ile açıklanabilir.

Örnekteki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Şehirli (2007) çalışmasında, babası işçi olan çocukların babası öğretmen ve doktor olan çocuklara göre daha fazla uyumsuz davranışlara sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Kanlıkılıçer (2005) yaptığı çalışmada, okul öncesi çocuklarının Davranış Problemleri Tarama Ölçeği'nin tümünden aldıkları puanların, çocukların baba mesleğine göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Ölçeğin alt boyutlarından olan *endişeli-ağlamaklı olma* boyutunda ise babası memur olan çocuklar ile babası emekli olan çocukların puanları arasında farklılık bulunmuştur. Bu farklılık babası memur olanlar lehine gerçekleşmiştir. Yani, babası memur olan çocukların, babası emekli olan çocuklara göre daha fazla problem davranış gösterdikleri görülmüştür.

Yapılmış araştırmaların bulgularının bir kısmı, bu araştırmanın bulgularıyla paralellik gösterirken, bir kısmı da çelişmektedir. Bu durum, babanın mesleğinin kimi durumlarda çocukların problem davranışları üzerinde rol oynayabileceği gibi, kimi durumlarda etkin bir rolünün olmayabileceğini akla getirmektedir. Bulgulardaki bu farklılık, seçilen örneklem gruplarının farklılığından da kaynaklanıyor olabilir.

Örnekteki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları, babanın çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Çocuğun problem davranışlarının babanın çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin olarak yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırmalar, genel itibarıyla babanın çalışıp çalışmamasından çok hangi meslek grubunda çalıştığıyla ilgilidir. Buna göre, toplumsal algının "babanın çalışması"na yönelik ön kabullerden

oluştugu söylenebilir. Bu araştırma bulgusuna göre babanın çalışıp çalışmamasının belirleyici etkisinin olmayışı ise babanın geçimi sağlamayla ilgili ve çocuğunun eğitim ve gelişimine destek vermesiyle ilgili farklı kaynaklara sahip olmasıyla açıklanabilir.

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Kanlıkılıçer (2005), yaptığı araştırmada, çocukların davranış problemlerinin ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Keown (2002), aile fonksiyonları ve okul öncesi dönemde hiperaktivite ile ilgili araştırmasında, okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranış problemleri ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılmış araştırmalardan elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Çocukların problem davranışlarıyla ilgili ekonomik duruma göre farklılığın olmamasını, ekonomik farklılıklara rağmen olası problem davranış oluşumuna karşı aile ve okul öncesi eğitim faktörlerinin koruyucu rol oynamasıyla açıklamak mümkündür

Örneklemdaki çocukların *Problem Davranış Ölçeği* geneline ve ölçeğin tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010), okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, kardeş sayısının çocukların davranış sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulmuşlardır.

Kanlıkılıçer, (2005) yaptığı araştırmada, davranış problemlerinin kardeş sayısına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığını bulgulamıştır.

Evren Terzi (2009) yaptığı araştırmada, çocukların davranış sorunlarını gösterme sıklığının ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Özbey ve Alisinanoğlu'nun (2009) araştırmasında, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nde yer alan Problem Davranış Ölçeği genelinde ve alt boyutlarında çocukların kardeş sayılarına göre aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şehirli (2007), okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarını değerlendirmek amacıyla yaptığı araştırmada; tek çocuk olanların iki kardeş ve üç kardeşli çocuklara göre daha uyumlu oldukları, kardeş sayısı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bulut (2000), altı yaş çocuklarındaki problem davranışları bazı değişkenlere göre incelediği araştırmasında, iki kardeşe sahip olan çocukların dışa ve içe yönelim problem davranış puanlarının daha yüksek olduğu, 3 ve daha fazla kardeşe sahip olan çocukların en az problem davranışa sahip olan grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılmış araştırmaların bulguları incelendiğinde, bir kısmının bu araştırmanın bulgularını desteklerken, bir kısmının da bu araştırma bulgularıyla çelişmekte olduğu görülmektedir. Bulgular arasındaki bu farklılıkların, çocukların problem davranışları üzerinde, ailedeki çocuk sayısından daha etkin başka faktörlerin (kardeşler arası yaş farkı, çekirdek veya geniş aile olma durumu vb.) olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma sonuçları yapılan diğer araştırmalarla birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki çocukların problem davranışları üzerinde ailenin yadsınamaz bir rolü söz konusudur. Çocuklarda problem davranışları azaltmak için ailelere yönelik eğitim programları hazırlanabilir. Çocukların sosyal becerilerini destekleme ve problem davranışları azaltmada ailelerin evde gerçekleştirebilecekleri etkinlikler planlanabilir ve bu etkinlikler okuldaki eğitime paralel olarak devam ettirilebilir. Problem davranışların ortadan kaldırılması disiplinlerarası bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu noktada, okul öncesi eğitim kurumlarında görev alan psikolojik danışman, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarından aile ve çocuğun destek almasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde görülebilecek davranış problemleri ve bunlarla başa çıkma yolları hakkında ebeveyn ve öğretmenlere yönelik eğitici CD'ler hazırlanıp, MEB işbirliği ile tüm okullara dağıtılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- ALİSİNANOĞLU, F. ve KESİCİOĞLU, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun ili örneği). *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 93-110.
- ALİSİNANOĞLU, F. ve ÖZBEY, S. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research* 2/6, 493-517.
- ALİSİNANOĞLU, F. ve ULUTAŞ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- ANKAY, A. (1992). *Ruh sağlığı ve davranış bozuklukları*. Ankara: Adalet Matbaacılık.
- AYDIN, B. (2004). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. (2. Basım). Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.
- BERNDT, T.J. ve BULLEİT , T.N. (1985) Effect of sibling relationships on preschoolers' behavior at home and at school . *Developmental Psychology*. 21(5) 761-767.
- BİLİR, Ş. ve BAL, S. (1989). *Kütahya il merkezinde anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaşlar arasındaki çocukların kullandıkları ifadelerin sözdizimi yönünden incelenmesi*. 6. Ya-Pa Semineri, Ya- Pa Yayınları, İstanbul.
- BRODESKİ, J. and HEMBROUGH, M. (2007). *Improving social skill in young children. An action research project*. Degree of Master of Art in Teaching and Leadership. Saint Xavier Universty, Chicago, Illinois.
- BUDAK, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- BULUT, Ş. (2000). *Altı yaş çocuklarında davranış problemleri ile anne ve öğretmenlerin uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

- CİRHİNLİOĞLU, F.G. (2001). *Okul öncesi dönem çocuk ruh sağlığı ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- CÜCELOĞLU, D. (1998). *İnsan ve davranışı*. (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAĞLAR, D. (1981). *Uyumsuz çocuklar ve eğitimi*. (2.Basım). Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları Basımevi .
- EFE, K. (2005). *Okul öncesi eğitimi çağında çocuğu olan ailelerin denetim odağı türü ve çocuklarının sosyal davranışlarını denetlemeleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı. Eğitimi Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- EVREN TERZİ, E. (2009). *Anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÖVSA, C. A. (1999). *Çocukta davranışın gelişimi*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- KANLIKILIÇER, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: Geçerlik güvenirlik çalışması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KARASAR, N. (2005) . *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- KEENAN, K. and WAKSCHLAG, L.(2003). *Identifying Behaviour Problems In Young Children. Bulletin of The Centre of Excellence for Early Childhood Development. Volume 2. No.1.April*.
- KEOWN, L.J. WOODWARD, L.J. (2002). Early Parent–Child Relations and Family Functioning of Preschool Boys with Pervasive Hyperactivity. *Journal of Abnormal Child Psychology*.I Vol: 30, No: 6 . 541-553.
- KIRKINCIOĞLU, M. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- KIZILDAĞ, Ö.(2003). Çocuk ve ergenlerde davranış problemleri. (Der: G. Şendil). *Çocuk Ergen ve Anne Baba* (155-169). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- LAHEY BB, LOEBER R, (1997). *AD/HD and antisocial behavior. Handbook of antisocial behavior*. New York: Wiley and Sons.
- MCCOBY, E. E., JACKLN, C. N. (1980). Sex Differences in Aggression: A Rejoinder and Reprise. *Child Development*, Vol. 51, No: 4. 964-980.
- MERRELL, K.W. (2001). *Helping students overcome depression and anxiety: a practical guide*. (4. Editions). New York: Guilford Pres.
- MOFFİTT TE, CASPİ A (2002) Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Developmental Psy-chopathology*, 13, 355-375.
- OLCAY, O. (2008). *Bazı kişisel ve ailesel değişkenlere göre okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

- ÖKSÜZ, Y. (2002). Ergenin kişilik gelişiminde ebeveynin rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- ÖZBEY, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SADIK, F. (2002). Sınıf içindeki problem davranışların nedenleri. *Eğitim Araştırmaları*, 9.
- SOYKAN, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi*, 11(2), 19-27.
- STEİNER, H. and KARNİK, N. (2005). *Child or Adolescent Antisocial Behaviour, Comprehensive Textbook of Psychiatry*, (Edition: 8). (Editors: Sadock BJ, Sadock VA). Lippincott Williams and Wilkins, Philadelphia, 2, 3441-3448.
- ŞAHİN, H. (2004). Saldırganlık ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 180-190.
- ŞEHİRLİ, N. (2007). *Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TUĞRUL, B. (1992). *Anaokulu eğitimi alan ve almayan çocukların ilkökul birinci sınıftaki akademik başarı ve ruhsal uyum davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- UYANIK-BALAT, G., ŞİMŞEK, Z., ve AKMAN, B. (2008). Okul öncesi eğitim alan çocukların davranış problemlerinin anne ve öğretmen değerlendirilmeleri açısından karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 263-275.
- UZUNER, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı. Dönem Projesi. Mayıs.
- YANBASTI, G. (1996). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- YAVUZER, H. (1999). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2008). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2002). Çocuklarda saldırganlık. *Çocuk Çocuk Dergisi* 2 (11), 14-15.